DIVERSITY ISSUES OF EXILE: BETWEEN IDENTITY AND MIGRATION

Ana-Elena Costandache

"Dunărea De Jos" University of Galaţi

Abstract: Writing about identity, temporary migration or exile in the XXI century means to discover various forms of exile, but mainly means that we search for ourselves as individuals. We are here, we belong here, we identify with the place where we were born or contrary, we do not find anywhere and we are in a continuous search to establish own ego.
Our approach focuses on the volume "Between Homelands. Testimonies on Identity and exile" (by Mirela Florian and Ioana Popescu, Ed. Polirom, Bucharest, 2006). The volume drew our attention to the multitude of essays (in the form of interviews) contained about migration, emigration, alienation, uprooting or even rather, the impossible uprooting.

Keywords: identity space, exile, culture, refuge, homeland.

Identitatea românească este, în prezent, pretutindeni, am putea spune, prin existenţa celor care, din motive personale sau profesionale, au ales să părăsească, temporar sau definitiv, tărâmul natal. Acesta este un adevăr perceput ca efect, cât se poate de real, al plecării românilor în cele patru zări.

De-a lungul timpului spaţiul identitar s-a modificat, românii alegând să fie „oriunde" în lume, iar odată cu migraţia acestora şi frontierele culturale şi-au modificat dimensiunile. Unii s-au desprins de casă pentru scurte perioade de timp, pentru a merge să studieze, să se formeze într-o altă cultură, poate mai „modernă" sau „avansată" ca tehnologie. Alţii, au plecat doar ca să vadă, „cu ochii lor", din pură curiozitate, cum este „dincolo", „afară", „altundeva". Dar cei mai mulţi şi-au propus să plece pentru câţiva ani, ca să agonisească puţin, să vadă cum este să muncească „la alţii", în ideea că salariul încasat în moneda europeană este mai valoros atunci când se întorc în ţară. Pentru aceştia, însă, costul câştigului este unul extrem de scump: pierderea definitivă a identităţii. Şi tot pentru ei, timpul îşi pierde coordonatele, iar perioada pe care şi-au propus să o petreacă în străinătate se prelungeşte fără să-şi dea seama, devenind „nedeterminată". La una din întrebările: „Cât mai staţi plecat? / Când vă întoarceţi în ţară?" răspunsurile sunt inevitabile: „Nu ştiu." sau „Încă mai stau. Am început să mă obişnuiesc acolo." Aşadar, timpul se eternizează. Cu un zâmbet de falsă sinceritate, mulţi români îşi găsesc identitatea oriunde în altă parte, numai în locurile natale nu.

„Acasă" a devenit „pretutindeni" şi „nicăieri" de fapt; şi puţin câte puţin românii se îndepărtează sfârşind prin a se înstrăina definitiv. Deşi mulţi nu cunosc nici limba, nici cultura ţării în care se stabilesc, li se pare mai bine „acolo", în exilul pe care şi l-au făurit singuri. Şi astfel, destinul lor este strâns legat de lumea care se vrea, astăzi, globalizantă şi mobilă. În acest sens, volumul care ne-a atras atenţia poartă titlul *Între patrii. Mărturii despre identitate şi exil*, coordonat de Mirela Florian şi Ioana Popescu (Editura Polirom, Bucureşti, editat sub egida Muzeului Ţăranului Român, 2006) şi conţine mărturii atât ale românilor fixaţi „provizoriu" sau „definitiv" într-un spaţiu „dătător de viitor", cât şi mărturii ale străinilor ajunşi temporar sau pentru totdeauna în spaţiul românesc.

Structurată în trei părţi, cartea surprinde mărturii diverse ale celor veniţi din străinătate la noi, „Printre români", apoi continuă cu impresii ale românilor plecaţi să-şi găsească

BDD-A25714 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:15 UTC)

identitatea „Printre străini” şi se încheie cu „Eseuri”. Ne-am oprit doar asupra a două titluri: *Iarba pare mai verde dincolo de gard* (interviu realizat de Mirela Florian, traducere de Cora Moţoc) şi *În România ţi se întâmplă în fiecare zi câte ceva de scris* (interviu realizat de Mirela Florian).

Un prim eseu, cu un titlu sugestiv şi mereu actual, de altfel, pentru mulţi români care au sentimentul că nu îşi mai găsesc locul în România (*Iarba pare mai verde dincolo de gard*) îi aparţine, paradoxal, nu unui român, ci unui străin stabilit pe tărâmuri mioritice. Ian Tilling este un tânăr de origine engleză, ajuns în România în anul 1990. Funcţionar al Departamentului Naţional Anti-Crimă din Anglia (potrivit propriilor declaraţii), cu o situaţie familială bine închegată (soţ şi tată a 4 copii), Ian ajunge în Bucureşti prin intermediul unei fundaţii caritabile, cu scopul de a lucra într-un „orfelinat pentru copii cu dizabilităţi”, în satul Plătăreşti, la 40 de minute de Bucureşti. După o lună în care lucrează cu un grup de 30 de copii, cu vârste între 7 şi 9 ani, cărora li se spunea ‚irecuperabili”, Ian descoperă că realitatea „de la faţa locului” era, de fapt,o altă realitate. Într-o instituţie din care copiii nu ieşiseră niciodată să se plimbe, ţintuiţi doar în paturile lor şi hrăniţi cu biberonul, aceştia erau vizibil, fizic şi moral, marcaţi de semnele malnutriţiei şi lipsei de educaţie. Ian le descrie amănunţit aspectul – cel al copiilor cu vârsta de maxim 5 ani, „cu burţile umflate ca în filmele pe care le vezi despre Africa. […] Vă puteţi imagina cum este să vii aici ca străin. Nu ştii cultura, ţara, obiceiurile, nu ştii nimic şi eşti trimis într-o cameră cu treizeci de copii malnutriţi care stau în pătuţurile lor cu grilaje. Copii muribunzi, care nu au avut parte de stimuli de nici un fel în viaţa lor şi la care vii tu şi zici: „Bună, mă cheamă Ian”. Şi în mintea ta îţi spui: „Şi acum, ce naiba fac?”[1]

În mod evident nu se mai putea face nimic pentru cei a căror stare generală se degrada pe zi ce trecea, în ciuda eforturilor depuse de întreaga echipă; iar în momentul în care se pierdeau, unul câte unul, Ian începe să invoce legea lui Darwin: cei slabi mureau iar cei puternici deveneau mai puternici. Totuşi, „tânărul englez” se bucură de reuşita recuperării multor copii din instituţie, iar satisfacţia, că a putut să salveze viaţa celor privaţi de căldura unei familii, este imensă.

Ian trăieşte, în România, experienţă după experienţă, fiecare din ele fiind catalogată drept una „majoră” sau, mai mult decât atât, o experienţă „extraordinară şi frustrantă în acelaşi timp”. El face afirmaţii jenante, dar adevărate, pentru realităţile momentului, iar percepţia sa, ca străin ajuns pe meleaguri româneşti, despre sistemul social din ţara „de adopţie temporară”, este una singulară: „Dar ăştia erau copii, pentru numele lui Dumnezeu! Nu erau cazuri psihiatrice. Sistemul din România i-a făcut pe aceşti copii handicapaţi. […] Sistemul a creat asta. Nu puteam să spun că este o ruşine naţională sau un dezastru naţional, la vremea aceea. Dar asta era. Îngrozitor, pur şi simplu îngrozitor!

Şi este dificil pentru români să înţeleagă de ce alte naţii au reacţia asta când se gândesc la România. Doamne, o naţiune de cerşetori şi de oameni care îşi abandonează copiii! Asta pentru că pozele care au ieşit din România în anii ’90 erau oribile. Erau imagini îngrozitoare dar înfăţişau realitatea. […] Este dificil pentru români sa înţeleagă de ce alte naţii au reuşit. […] Anii ’90 au fost oribili din punctul acesta de vedere.”

Ian observă şi invocă egoismul pe care l-a întâlnit la români: aceştia erau preocupaţi mai mult de supravieţuirea de la o zi la alta decât interesaţi de realităţi care oricum, la vremea aceea, erau ţinute ascunse, în zone rurale, în sate. Iar românii habar n-aveau că există astfel de locuri, pentru că „românii erau undeva la jumătatea drumului dintre inocenţă şi naivitate…”

De asemenea, Ian aduce în discuţie faptul că, deşi venit dintr-o lume total diferită (mediul englez este unul rece şi distant), a fost impresionat de oamenii cu care a lucrat şi de prietenii pe care şi i-a făcut. De aceea, nu a ezitat să revină în România, chiar dacă misiunea sa

[1] Mirela Florian, Ioana Popescu (coord.), *Între patrii. Mărturii despre identitate şi exil*, Ed. Polirom, Bucureşti, 2006, pp. 37-38 (citatele sunt preluate din *Partea I. Printre români*, eseul „Iarba pare mai verde dincolo de gard”, pp. 37-44.

BDD-A25714 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:15 UTC)

în proiectul de ajutorare a orfanilor se încheiase. Şi toate i s-au întâmplat „ca un refugiu" de fapt, pentru că moartea unuia din fiii săi l-a aruncat în depresie şi astfel a decis să fugă de realitate. Egoism, frică, laşitate… nici nu am şti cum să-i catalogăm gesturile şi deciziile. Dar nu noi suntem în măsură să i le judecăm.

La 4 ani după faptele petrecute şi trăite în România, Ian iniţiază un proiect propriu, prin fondarea unei asociaţii caritabile. Şi aşa a învăţat, puţin câte puţin, spune el, să împrumute din felul de a fi al românilor: a început să spună „Poftă bună!, să împartă cips-urile cu călătorii din tren atunci când străbătea drumuri interminabile prin ţară, să devină mai deschis cu ceilalţi. Si totuşi, ca englez, Ian este şi rămâne pentru români „ciudat, bizar, excentric". Aşa a şi simţit şi s-a simţit, de altfel.

După o perioadă importantă petrecută în România, află că viaţa personală din Anglia se încheiase, iar cariera în poliţie era aproape de final. Urma, aşadar, să experimenteze „viaţa de pensionar". Şi recunoaşte că pensia din Anglia ar fi fost foarte valoroasă în România. De fapt, România i-a fost un refugiu; însă, cu siguranţă, simte că nu aparţine acestor meleaguri. Şi nu se poate identifica, de fapt, cu nici o ţară anume.

Ian preia din obiceiurile culinare ale românilor, selectează ce-i place şi ce nu, pentru că, recunoaşte el, „englezii sunt foarte conservatori la mâncare". Iar în Anglia familia este diferită: rece, distantă, total superficială. Vorbeşte cu părinţii odată la două-trei luni, cauza (aparentă) fiind diferenţele dintre generaţii.

Ian ajunge să se adapteze foarte bine în România. Se simte în siguranţă şi chiar, avantajat, spune el. „Ştiu că sunt avantajat, nu dezavantajat. Dar România şi oamenii ei m-au sedus şi mi-au dat putere. Vreau să-mi petrec restul vieţii aici si mă simt bine aici. Nu vorbesc perfect româneşte, dar pe unde mă duc, pot să mă fac înţeles.

Trăiesc într-un oraş unde nu m-am simţit niciodată ameninţat. Niciodată. Şi nu pot spune asta despre Londra, sau Paris, sau alte oraşe. E un lucru extraordinar."

În ciuda percepţiei pe care Ian o are despre România (ca fiind o ţară sigură), totuşi, 99,9% dintre români vor să plece, spune el, „în Europa, în lume, să aibă o viaţă minunată. Problema este că acolo viaţa nu e aşa frumoasă precum pare. E al naibii de greu, sunt rate de plătit, costul vieţii este mult mai ridicat şi sunt mult mai multe probleme decât aici. Iarba pare întotdeauna mai verde la vecini." Şi iată, aşa justifică el titlul atribuit interviului său: locuri necunoscute par minunate, dar câte capcane nu ascund oare?!

România este, pentru Ian, a doua ţară, cea mai frumoasă de pe pământ, după Kenya, spune el, loc în care a trăit aproximativ 30 de ani. Iar cel mai mult îi place „la Săpânţa, unde este superb, şi la Baia mare, Suceava, Buzău, Tulcea, Galaţi, Vama Veche…"

În mod paradoxal, românii vor să plece în exil, în timp ce Ian adoră, parcă, în ţara gazdă, „sistemul politic care creează birocraţie", „groaza de obstacole" cu care se confruntă în fiecare zi în sistemul administrativ, dar mai ales „oraşul sigur în care nu se simte ameninţat niciodată". Şi în final, cea mai mare ironie a sorţii este faptul că s-a însurat cu o româncă, „plecată şi ea în lume, la Bruxelles, şi care nu vrea să se mai întoarcă".

Citind interviul tânărului Ian, simţim mândrie dar şi gust amar în acelaşi timp. Deşi se confruntă cu aceleaşi dificultăţi cu care se confruntă toţi cetăţenii cu „identitate românească", un tânăr venit de pe meleaguri europene, unde civilizaţia este (sau pare) la ea acasă, îşi găseşte locul în societate şi se regăseşte pe sine prin regăsirea propriei identităţi.

În al doilea eseu asupra căruia ne-am oprit, *În România ţi se întâmplă în fiecare zi câte ceva de scris* (interviu realizat de Mirela Florian) relatarea este, de fapt, în sens invers. Percepţia vine, de această dată, din partea unei tinere de origine română, Veronica T., de 28 de ani, care a decis să-şi părăsească ţara în anul 1978, în plin regim comunist. Alegerea nu a fost una proastă, ba chiar înţeleaptă, recunoaşte ea, tânăra plecând în Germania, la Frankfurt, pentru a-şi reîntregi familia.

BDD-A25714 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:15 UTC)

Era căsătorită de 4 ani şi jumătate. Păstrând o legătură civilizată, deşi fiecare din soţi avea o relaţie în afara căsătoriei, cei doi au hotărât să se revadă în Occident. După toate formalităţile de obţinere a paşaportului şi o plecare udată de lacrimile părinţilor, Veronica ajunge la Frankfurt şi recunoaşte că, în calitate de soţie a unui cetăţean german (soţul său primise deja cetăţenia germană în schimbul renunţării la cetăţenia dobândită prin naştere), nu a întâmpinat nici un impediment în a obţine, şi ea, cetăţenia germană. Aşa se rupea, definitiv, fără să-şi dea seama, de propria identitate şi de identitatea părinţilor săi, „fără să fi simţit absolut nici o remuşcare."[2]

De-a lungul timpului Veronica trece prin etapele vieţii într-o ţară necunoscută, iar în privinţa integrării sau a adaptării în noul mediu nu are absolut nici o problemă. Învaţă limba germană, îşi face prieteni (puţini la număr), lucrează şi îşi perfecţionează formarea de arhitect pentru care se pregătise deja în România. Continuă, aşadar, în practica din Frankfurt ceea ce învăţase în ţara natală, la Facultatea de Arhitectură. Iar soţul său, deşi implicat într-o altă relaţie, o ajută necondiţionat.

Tânăra nu relaţionează cu români şi recunoaşte că nu a avut „legături intense" cu o aşa-zisă comunitate românească. Prietenii cei mai buni „sunt un cipriot, o nemţoaică, doi români, o turcoaică, o populaţie eterogenă."

Momentele cele mai importante din viaţă au fost legate doar de profesie. Partea privată a vieţii a fost întotdeauna „defavorizată." Dedicată lucrului intensiv la firmă, viaţa personală a avut de suferit. A divorţat, s-a recăsătorit şi s-a separat din nou.

La începutul vieţii pe tărâmuri străine, tânăra a avut momente când şi-a spus că trebuie să meargă şi în România, unde era toată familia. Deşi venea rar, parcă nu îşi găsea locul, se simţea stingheră şi îşi dorea să plece cât mai repede „acasă" (în Frankfurt). Dorul de ţară nu s-a manifestat decât după ce Veronica a trecut bariera de 50 de ani. Şi-a dat seama că venea în ţară din ce în ce mai des, ba chiar şi-a cumpărat o locuinţă în Bucureşti, unde să poată să stea şi mama sa. Pe măsură ce anii treceau, amintirile copilăriei reveneau, iar nostalgia care a legat-o de locurile unde a trăit evenimente fericite devenea atât de acută şi de puternică, încât a îndemnat-o să facă paşi mari înapoi spre acele locuri.

Prin prisma gândirii femeii trecute de prima jumătate a vieţii, Veronica pune pe tapet inconvenientele din ţara natală şi afirmă că „în România este vorba despre mentalităţi adânc sădite în felul de a fi al românului. E o anumită caracteristică în tipologia poporului român de a se da mare. Chiar şi un mic muncitor care lucrează la pus pietre pe stradă şi e în noroi până la genunchi trebuie să-i povestească vecinului ce grozav e el şi ce afaceri are pe tapet. Fiecare se simte suprasolicitat de orice treabă, funcţionarii toţi au mesele pline de dosare, dar nimeni nu lucrează la ele, iar din camerele din spate se aud muzică si chicoteli fericite ale angajatelor care, în loc să rezolve dosarele care plâng pe masă, stau şi… Dar asta este şi, dacă te poţi obişnui cu această mentalitate, cu faptul că trebuie să aştepţi oriunde pentru orice, poţi să trăieşti foarte fericit şi aici. Totul este cum poţi să înţelegi aceste lucruri şi cum poţi să le iei. În primii ani simţeam că mor la fiecare conflict de natura aceasta cu funcţionarii români, cu spiritul acesta, pe când acum mi se pare de povestit. Îmi vine să plec acasă şi să scriu repede o povestioară cu ceea ce mi s-a întâmplat şi în fiecare zi ţi se întâmplă ceva de scris, ca o poveste. Pentru orice fleac pe care trebuie să-l faci, până şi când cumperi un borcan de iaurt, trebuie să se întâmple o anumită mică-mică aventură."

Astfel îşi încheie Veronica scurta prelegere despre identitatea românească pe care a simţit că a pierdut-o fără să-şi dea seama, dar prin propria voinţă; s-a regăsit, însă, la vârsta senectuţii, când singurătatea (fizică şi morală) doare mai mult ca oricând.

[2] Ibidem. Citatele sunt preluate din *Partea II. Printre străini*, eseul „În România ţi se întâmplă în fiecare zi câte ceva de scris", pp. 157-164.

BDD-A25714 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:15 UTC)

Demersul nostru a vizat doar două din eseurile cuprinse în volumul *Între patrii. Mărturii despre identitate şi exil* de Mirela Florian şi Ioana Popescu. Interviurile-eseuri ne dezvăluie minunate confesiuni, care ascund aventuri ale unor vieţi desprinse de valorile familiei, în căutarea unor alte valori, individuale. Egoism sau altruism, dezrădăcinarea este sinonimă, pentru unii, cu a-şi clădi, prin forţe proprii, viitorul; pentru alţii, însă, este o mare singurătate şi pustiire a sufletului.

BIBLIOGRAPHY

- CIOBĂNEL, Alina Ioana, *Înrudire şi identitate*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2002
- FLORIAN, Mirela, POPESCU, Ioana (coord.), *Între patrii. Mărturii despre identitate şi exil*, Editura Polirom, Bucureşti, 2006

BDD-A25714 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:15 UTC)